

גליון 333

פרשת שלח - הסתכלות נכונה על המציאות

הרב עומר דוידוביץ - ישיבת 'מרכז הרב'

חטא ההסתכלות קדם לחטא המעשה

המפרשים התלבטו מה היה בדיוק חטאם של העם בפרשת המרגלים: האם עצם שליחת המרגלים¹? האם "וימאסו בארץ חמדה"² והוצאת הדיבה? האם חוסר הבטחון בד' וההימנעות מלעלות לארץ³ כמאמר הפסוק: "ולא אבייתם לעלות"⁴?

לדעת רבי עובדיה מספורנו חטא העם לא היה במעשה מסוים, אלא במימד המחשבתי-הסתכלותי, בהסתכלות שלהם על עצמם ועל הקב"ה. הספורנו מסתמך על הפסוק בספר דברים המתאר את הסיבה שגרמה להם לסרב לעלות לא"י ולהילחם, למרות שראו את הניסים במצרים ובמדבר, ואם כן מדוע חששו?

וכך הוא מסביר: כי "חשבו שהיה כל אלה בתחבולה מאתו משנאתו אותם בשביל גזליהם במצרים... כאשר העיד באמרו: ותאמרו בשנאת ד' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו".

על התלבטות זו של המפרשים בחטא המרגלים ניתן לומר כי 'אלו ואלו דברי אלקים', וצדדים רבים לחטא, אך השורש המחשבתי של הספורנו הוא – בהסתכלות; בעין האנושית של דור המדבר. שעם כל הטובה שהטיב לו ד', פירש זאת לרעה. מעין מה דאמרי אינשי: 'הכל לטובה' – רק הפוך.

הסתכלות ופרשנות זו לרעה את כל הטוב, נמצאת גם בסיפור איוב, וחז"ל תולים את כל יסורי איוב שבאו לו על כך⁵: "כִּי פָּחַד פְּחַדְתִּי וַיֵּאָתְּנִי וַאֲשֶׁר יִגְרָתִי יָבֵא לִי".

סוד ההסתכלות

אם כן, בפרשתנו טמון יסוד עמוק, סוד ההסתכלות. המרגלים רואים את עצמם כחגבים "וכן היינו בעיניהם". ד' מציל אותם מיושבי הארץ על ידי שמקברים את מתיהם – והם מפרשים זאת ל'ארץ אוכלת יושביה'. יודעים אנו על מצות לימוד זכות ועל 'הסנגוריא', אך האם אין בכך מעין פרשנות מאולצת? שמא עדיף לראות את המציאות עם פגמיה כדי לתקנה לגמרי? מהי אם כן מטרת ה'הסתכלות הטובה'?

אחד היסודות ואולי מן המרכזיים ביותר אצל מרן הרב זצ"ל הוא הסנגוריא ולימוד הזכות האמיתי. שהוא "לא רק רגשי אלא מקצוע גדול בתורה וחכמה עמוקה"⁶.

מרן הרב קוק מסביר בעין איה⁷ כי הסתכלות לטוב היא ההסתכלות האלוקית והאמיתית על המציאות. ובכך שאנו מסתכלים כך – המציאות מתגלית כך, ואנו מגלים את הצדדים הטובים שבכל אדם ובכל חברה, ובכך גם מוציאים אותה אל הפועל. מהמחשבה אל המעשה.

דבריו של מרן הרב זצ"ל מסתמכים על דברי הגמרא כדלקמן: "אורח טוב מהו אומר? כמה טרחות טרח בעל הבית בשבילי?... אבל אורח רע מהו אומר? מה טורח טרח בעל הבית זה פת אחת אכלתי חתיכה אחת... כל טורח שטרח בעל הבית זה לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו.

לדעת הרב הנמשל הוא על דרך הסתכלותנו על הרע ועל הטוב בעולם. הוא מסביר כי "ההשקפה בעין טובה או רעה, שניהם אינם באים על פי חילוקים שכליים כי אם על ידי תכונות הנפש. כמו שרואים אצל האורחים הנ"ל. ואין בזה מן השקר כלל! כי המסתכל בעין טובה ימצא באמת את הצדדים הטובים שמחייבים אותו להכיר טוב. וכיון שנפשו טובה הרי מוצא נכון לדון לכף זכות".

הפרשנות לרעה נובעת אם כן ממבט רע. וכן להיפך, לומר, שהמציאות נגררת אחר ההסתכלות. אלא שהעולם בודאי שבא מאת ד' הטוב לכל, וכל מעשי ד' לטובה, וממילא אלו המסוגלים להתרומם להסתכלות כזו מאפשרים את התגלות הטוב במציאות.

מתוך כך מסביר הרב מגיעים גם לשלוח וסבלנות, הפך הפחד והתסכול, "לסבלנות טהורה, לא קרירות, איך יד ד' אוחזת בכל ההפכים לתקנם ולקשרם ולאחדם ע"י תיקון כל החסרונות".

¹ רש"י דף יג, א.

² תהלים קו, כד.

³ עיין רמב"ן יג, ב.

⁴ ספר דברים א, כו-כח.

⁵ ברכות דף ס, ב. "יהודה בר נתן הוה שקיל ואזיל בתריה דרב המנונא אתנח אמר ליה יסורים בעי ההוא גברא לאתווי אנפשיה דכתיב כי פחד פחדתי ויאשר יגרת יבא לי".

⁶ אורות ישראל פרק ד, א.

⁷ מסכת ברכות עין איה חלק ב, פ"ט רפז.